

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ.

Бр. 5.

У Новом Саду, 15. марта 1908.

Год. I.

САДРЖАЈ: Заједничка седница средњих учит. зборов. — Тежње за преображајем школе. — Одношај педагогије према психологији. — Школа и настава: Бугарска. Енглеска (Нов школски закон). — Учитељство: „Учитељска књижица“. Учитељи посланици. Удружење учитељица у Хрватској. — Практичне обраде: Плетење женске чарапе. — Школска самоуправа: Једно решење Школ. Савета. — Преглед књига: Најновије Мојманово дело. — Белешке.

Заједничка седница бачких средњих учитељских зборов.

У 1. бр. „Школ. Гласника“ означили смо у главном недостатке, са којих рад средњих учитељских зборов, није оно што би требао да буде. Затим смо истакли потребу, да се омогући састанак свију средњих зборов. Међутим је епарх. школ. одбор бачки, позвао сомборски средњи учитељски збор, да се споразуме са ст. бечејским и новосадским средњим учитељским збором, у погледу заједничког одржања јесењих седница свију учитељских зборов бачких.

Ово је добра ствар и учитељство треба да је прихвати са пуно воље за рад. Све добре снаге из сва три збора, треба да даду полета овој установи, а епархијски школски одбор мало иницијативе, па и ако споро, ето, долазимо до таквих важних установа, ипак ће се доћи једном на онај пут, који су учитељи већ давно означили као једино правилан.

Но овака установа тражи и своје озбиљне раднике; тражи савремен правац, па да одговори ономе резултату, који се од ње очекује.

Сомборски средњи учитељски збор, којем је поверен сазив ове заједничке седнице, изнео је предлог: да у тој заједничкој седници један члан старо-бечејског школског среза прикаже практично један методски рад, остале пак радње по један од чланова осталих срезова. Осим тога, евентуалне предлоге да може подносити сваки школски срез односно његови чланови.

Поводом овога износимо за раније своје мишљење у томе.

Нигде не постоји пракса, да се на тако опсежним зборовима приказују обичне практичне радње. Томе су многострани разлози, а најзначајнији је разлог тај, што оваки многобројнији заједнички састанци немају у првој линији ту задаћу, да јачају и шире лични индивидуалитет неког доброг методичара, него је њихова задаћа да говоре о питањима неког методског принципа био стари или нов. Према томе о некој практичној радњи, само би онда могло бити говора на таким састанцима, ако је у питању прихватање неког реалнијег методског принципа у појединим наставним гранама. Тада је потребно да референт тога питања и практичним приказом упозна слушаоце са добрим или лошим странама неког методског начела. Стога и ако смо увек за то, да се у учитељским зборовима локалнијег значаја, негују и практичне обраде, у овом случају нисмо тога мишљења, осим где треба дати рачуна, или упознати се са неким новим методом у настави.

Истичемо, дакле, да те заједничке седнице не треба да стану на становиште практичних радова, а начелна питања да поставе у другу линију, него треба да учине обратно.

Мислимо да би требало овако извести тај рад: У унутрашњем уређењу школ-

ском, данас је н. пр. на западу сувремено питање о биолошком принципу у настави. Неки пропагишу биолошки принцип за све наставне гране, неки само за природне науке. О таком једном питању, требало би да се у пролетњој седници сваки срески збор у својем кругу посаветује, проучи добро разна становишта меродавних људи у томе, практично огледа добре и лоше стране тога питања у својим школама, а евентуално и практичним приказом у среском збору. На крају да донесе своје одлуке поткрепљене стварним разлозима и те своје одлуке поднесе на расправу у заједничкој седници, уз то сваки збор да одреди по једног референта, који ће на заједничкој седници заступати становиште дотичног збора у томе питању. У заједничкој седници развиће се после референтских извештаја расправа, и разлози који победе важе као резултат по којем ће се после тога у раду поступати. Тек у том случају, ако би при такој дискусији потребно било и практичну обраду изнети као помоћно средство разлозима за или против, могло би се практично радити у тим заједничким седницама, а у редовном случају не.

Сличан поступак у донашању резолуција, употребио би се и код оних питања, која се тичу спољашњег уређења школе или општих педагошких питања, а тако и код оних питања, која потичу из односа учитељевих према школи, самоуправи или другим нешколским питањима, а у којима се тражи учешће учитеља.

Да би се одмах у почетку, створила једноликост у раду свих зборових за ту заједничку седницу, држимо да би требало већ сад, да сва три збора у бачкој, споразумно ставе на дневни ред за своје ускршње зборске седнице оно, о чему мисле заједнички расправљати у јесењој седници. Жеља нам је да рад тих заједничких седница, пође одмах добрим правцем и да не стигне на тај пут тек после дужег лутања, као што смо ето десет година ишли тамо, амо радом нашим у седницама среских зборових, док једва једном ето не стигосмо на прави пут — у седницу заједничког рада.

Кратко је време, да о свему овоме питање измењамо мисли, али држимо да

би у ускршњим зборским седницама могли претрести ниже означене теме, како би о њима могли донети своје становиште у заједничкој јесењој седници.

Из унутрашњег уређења школског, могли би у ускршњој седници расправити питање: *о фономилици у настави првог читања и писања, с погледом на праву њену вредност према основном принципу у тој настави.*

Из спољашњег уређења могли би расправити питање: *О дисциплинарним правилима.*

А из нешколских питања у којима су учитељи заинтересовани, могли би означити: *Становиште учитељско у погледу појачке дужности у цркви.*

Сва ова три питања и сувремена су и врло важна. У исто доба о њима се води реч и у страних учитеља.

Проучимо ли добро така питања, изнесемо ли јаке стварне разлоге за њихово усвајање или против њих, помоћи ћемо и чиниоцима у меродавним самоуправним круговима, упознавајући их са правом вредношћу или безначајношћу тих питања. Тиме ћемо свакојако пре доћи до неког стварнијег резултата, него евентуалним ћутањем или периодичним местимичним изрицањем неког суда о таким питањима. Такав суд често није довољно меродаван, а суд свију нас меродаван је још те како; и не само да нам стиче лепши углед, него и морално веже оне, који одлучују о животу неке установе, да прихвате такав суд.

Тежње за преображајем школе.

(Наставак).

За унутрашње уређење народне школе, од великог је значаја становиште морално-религиозне наставе. Од њега зависи живот који струји кроз школу. Не може нас занимати она разграната борба у томе питању, која постоји на западу међу присталицама разних верских огранака. За нас је од вредности значај те наставе са васпитног гледишта. С тога ћемо о томе изнети становиште признатих педагошких мислилаца.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Борба око питања религијске наставе толико се развила, да се створила велика литература о томе. У главном су спорна питања: Да ли да се религијска настава сасвим изостави из целокупне школске наставе; да ли да се место религијске наставе уведе настава у моралу. Осим ових основних питања има још велики број других, која се оснивају на једном од ова два питања или иду сасвим самостално.

Од најзначајнијих појава у питању религијске наставе, јесте становиште бременских и хамбуршких учитеља. 273 учитеља у Бремену поднело је 1905. год. својој вишој власти споменицу, да се религијска настава укине у јавним школама. Место тога да се уведе настава у моралу, без подлоге на досадашњу религијску наставу, уз то да се узме настава из опште религијске повеснице.

Сенат је одбио ту њихову тражбину, али је обећао, да ће предузети реформу религијске наставе. Па иако се учитељи из Хамбурга и Бремена прикључили становишту бременских учитеља, велики део осталих учитеља у Немачкој није прихватио то становиште. У неколико је на такав одзив утицало и то, што су зачетници тога покрета против религијске наставе у школи, жестоко устали против свију ових који су противног мишљења. С тога се и на скупштини немачког учитељског удружења у Минхену (1906. у јуну) мало нашло присталица уз предлог бременских учитеља. Но споменица бременских учитеља, изазвала је у најширим круговима велико интересовање за питање о религијској настави. Она је разаслата многим признатим филозофима, теолозима и школским људима с молбом, да изрекну своје мишљење о том питању. Од свију тих научењака само проф. Евкен из Јене жели, да се настава у вери изостави из школске наставе „јер облик религије који пружа црква и држава, не одговара сувременом духу времена и потребама модерног човека“. Између осталих, два угледна педагога изрекла су своје мишљење о томе овако: „Основној школи није потребно да се религијска настава укине, него да се иста опрости од излишног и упрости“ (Универ. проф. Павле *Натори* у Марбургу). Други признати педагошки писац Ернст

Линде у Готи, изрекао је поводом споменице бременских учитеља: „Да превиђају културни и педагошки значај религије; превиђају потребу хисторичко-поучног излагања у религији; превиђају етичку и опћу човечанску вредност“.

И вођа бременских учитеља у том питању Фридрих *Гансберге*, прикупио је од многих стручњака мишљења и издао заједно, да би тиме поткрепио: да се дотично религијско градиво сувише схоластички обрађује, да је противно са појимањем представа религијско-наставних и библијско-хришћанских, а уједно да докаже живо интересовање за будућу веру човечанства. Но све те изјаве нису од значаја. Напротив показало се у многим критичким изјавама о томе питању, да свака здрава критика не треба само да руши, него да хоће да дограђује, да ствара.

Али у питању шта и како да се наставља, ипак се мишљења разлазе. Парола је бременских учитеља: „да се укине религијска настава и место ње уведе настава у моралу и религијско повесничка настава“. Но већина осталих тражи: „Реформу досадашње религијске наставе, а поглавито да се укине настава у катихизису и напаметном учењу“. Сви су у томе сложни, па и пријатељи досадашње религијске наставе, да се у тој настави не може ићи и одсад, као што се ишло до сад; сви су сложни у томе: да је потребна реформа јаче верска, психолошка и методска. Но како да се то изведе. Неки мисле да је по узору Русовљеву подесан начин, да се изабере преглед разних религија и то узме у наставу. Како би то изгледало износи *Ellen Key*. На првом ступњу да се узму: Скаске; библијске, грчке, ивдијске и јапанске приче и бајке. На другом ступњу: Опширно о животу и учењу Исусову, али чисто са гледишта људског живота и поуке, а затим живот и учење других великих оснивача вере. На трећем ступњу да се узме развиће свију великих вера, а у томе да се истакне, да и оне зависе од истог закона од којег и сав живот, а то је: Закон организације, преображаја и распадања. „Така религијско-повесничка настава“, мисли *E. Key*, „била би баш противност учењу, да

праштање греха почива на некој другој моћи, а не на нашој рођеној“. Друга главна замена досадашњој религијској настави, била би настава у моралу без религиозне подлоге, која би у ширем смислу обухватила познавање света и живота, а у највишем ступњу развила се систематски у општу науку о закону и о уређењу друштвеном. Као углед овоме служиле би француске школе, у којима нема религијске наставе од 1882. год., него само настава у моралу. У Немачкој заступа то становиште социјална демократија. У Француској је признат ауторитет на пољу наставе у моралу. Габријел *Комејере*. У књизи *Éléments d' instruction morale et civique*, изнео је градиво и метод у тој настави. Немци стручњаци, који се бавили проучавањем овог питања, дошли су до резултата: Да досадашњи успех у тој настави није сасвим повољан и да треба бити у великој мери опрезан при увањању таквих покушаја. У погледу многог учења на памет истиче се: Да француска деца, истина не уче на памет изреке из св. писма, али зато уче на памет по читаве стране моралних поука.

Држи се, да увањање такве наставе у моралу и са практичне стране није дозрело. „Да ли постоји већ данас такав опће признати културни морал који је готов за званичну школску употребу?“ пита *Шустер* у својој расправи.*) „У то се још могло веровати пре неку десетину година, али данас кад имамо и социјално питање и женско питање, и кад се о политику и етику тако вагрено бори, ипак је танки вео опћег уверења свугде подеран“.

Поучно је и излагање безверне наставе у моралу у Јапану како га приказује др. *К. Јошида*, проф. у Токију.**)

Осим напред наведених предлога у религијској настави, појавили се и многобројни други предлози, али кроз све веје један дух. „Главни захтев је свугде да се религијска настава не обрађује са догматичког гледишта, него се тражи настава недогматична, настава не у религији, него о рели-

гији“ (*Natorp*). Према томе, „католизис не би могао бити узет као основ религијској настави“ („*Лајнцишко Учитељ. Удружење*“), „јер је он један застарео уџбеник и по облику и по своме излагању, а више свега није према деци“. И градиво за учење на памет тражи ревизију што пре. И у овом питању је комисија за религијску наставу *Лајнцишког Учитељ. Удружења* изнела, захтев: Да се ту узму као извори св. писмо, песмарица и народна књижевност. Подесно је само оно градиво, у којем је религиозни живот приказан очигледно и потпуно уметнички, а треба да се изостави све што је догматично. Уз то не смеју се деца гонити на меморирање. Још се тражи боља спрема у религији, у учитељској школи. Многи други захтеви траже на пр: Да се узму у обзир постигнути и у утврђени резултати у науци, да се строго ограничи градиво из Старог Завета, да се уведе кристоцентрични поступак и да се настава у науци вере повери само таким учитељима, који имају нарочиту наклоност религиозности.

(Наставиће се.)

Одношај педагогије према психологији.

Превео *Мл. Бурошевић*, учитељ у *Обровцу*.

(Наставак.)

У осталом педагогија и нема нужде ни потребе на општу психологију, већ само онај део, — којима ће познати живот душе детиње.

Али ни *Прауг* ово дело не даје оно, што је у наслову обећано.

У њега су само белешке, о душевном развиту детета као податци: који не могу послужити за душевно оријентавање, ма да ово дело износи читаву војску разних, посматрања, које су покушаје чинили већ *Филантрописте*, као г. *Tiedemann* и *Хартман*.

И тако је у психологији основана једна нова грана науке, а то је: психологија детета, одакле су проширена разна научна испитивања, која се односе на децу, а за предмет свога испитивања, узели су цео телесни и душевни развитак детета, те је тако психологија детета, проширена као наука детета.

*) Religionsunterricht. i. d. Schule oder nicht? Kesselring Frankfurt a. M.

**) Über Japan. Erziehung (Sammlung pädag. Vorträge V. Marowski. Minden.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Овај покрет, ухватио је јача корена у Америчким државама, и не само да је заталасао педагошке и психолошке кругове, него је заинтересовао и остали научни свет целог друштва човечјег.

На челу овога покрета, стоји као вођа Stanley Hall, који је своје науке свршио у Немачкој — где се упознао са овим покретом, и дошао до тог уверења, да је ово зрела мисао, која се односи на проучавање природе детиње. Осим Америке, ова наука нашла је плодно змљиште у Немачкој, а одзива та наука нашла је како код нас тако исто и у Фрацуској и Италији, те се тако у брзо развила читава књижевност, о проучавању природе детиње.

Многи су размишљали о томе: има ли за педагогију природније основе, него оне науке, која нам даје законе, о телесном и душевном развиту детета, која нас упознаје са свима особинама детета, а установљава тип детета, према типу одраслог човека? И при самој пракси учења и васпитања, то нам је од преке потребе, да можемо упознати дете — јер само онда можемо умесно поступати, кад су нам познате све особине детета.

У новије доба, педагогија је ове чињенице, врло мало узимала у обзир. Психологија, која ју је водила била је психологија одраслих. Она је узела у свој програм рада и изводила је језгро културе, а у васпитној пракси, лебдео јој је пред очима етички циљ, како родитеља, тако исто и учитеља — и тако обоје, често су грешили против душе детиње. Што ова душевна способност детета није узета у обзир, из тог разлога, створила се у педагошкој књижевности реакција, којој су носиоци заставе: Ellen Key и „Cillmann Perkins. У делу „Стогодишњица детета“ које је написала Ellen Key, оштро устаје у одбрану дечије правичности, те расправља о томе: да индивидуалност детета треба поштовати и пустити је да се развија, а не разним законима ограничавати је, и тако ту индивидуалност угушити и упропастити.

Сличне мисли расправља и заступа у својој књизи под насловом: „Дечја култура“ и Cillmann Perkins.

О неразумевању и непознавању душевних способности дечјих расправљане су и писане многе лепе расправе, у појединим часописима за лепу књижевност па чак романи и драме. Све ово доводи нас до тог уверења, да су на овом пољу учинене многе крупне погрешке. Али све ове појаве књижевне реакције, против занемарености у прошлом времену, само једностраним претеривањем браве способности дечје, приликом учења и васпитања не треба да нам је пред очима само дете, него и оно: шта треба да буде дете! Та дете неће остати дете, него ће оно по божјој вољи постати одрастан младић па човек, и као такав, постати члан друштва човечјег. И кад хоћемо, да га учипимо корисним чланом друштва, оно према одређеним способностима својим, мора познавати језгро културе, да са осталим друштвом може узети — учешћа у томе раду.

Познајмо дакле дете! „Али познати, то још није једно исто да се пусти самом себи“ — вели: један дечји психолог. Проучавање детета, то је без сумње један врло нуждан и корисан посао. Ова наука ће нас за цело одвести тамо, да родитељи и учитељи боље знају оценити дете; да не узимају за грех и преступ, кад наступе телесне диспозиције, да не мисле да је дете рђаво кад је болесно нити да поступају с дететом као са одраслим, већ нека се пренесу у његов душевни свет и нека га разуму, а овим правилним разумевањем и умесним правцем — изведу на прави пут.

Овим поступком доћи ће ова наука дотле, да ће се интересовање о деци још већма изазвати у друштву човечјем, а љубав њихова према деци — нагло ће се раширити и распоштри, која нам не сумњиво може дати вредносне податке, који се односе на психологију детета.

Онај део науке, који се бави проучавањем природе детиње, са којим се бави психологија детета, то је један, врло важан део психологије, као што је нпр. Психологија народа или психологија животиња. Она нам помаже, да можемо разумети развитак душевног обележја. И психологија није потпуна, ако нам не представља како се развијају душевна обележја?!

Психологија детета у опште стоји у онаком одношају са психологијом, у каквом одношају стоји ембриологија са анатомијом.

Али проучавање детета није чисто психолошка студија, него је преко овога: физиолошка патолошка и биографска сума студирања, које јединство предметног круга доводи у везу. Ове све науке слажу се у томе да им је предмет дете. Ово их сједињује у посебне струке, децјег проучавања, — а не проучавање природе и каквоће. Зато се ова млада грана науке мора још борити, да јој се оно призна, што она као корисна наука и заслужује.

Тако схваћајући ту околност, онда ова наука није више психологија детета, него је она: Педагошка наука о детету, која може велике услуге да учини педагогији не само у теорији, већ и у практичној педагогији.

Али се ово не може узети тако, да је ово једина наука, на коју се може поставити педагогија, а ни једина, која треба да води учитеља у раду му.

И као што се ова наука о проучавању и испитивању детета започела са великом вицом, — многи су мислили и у напред објављивали, да је ова наука позвана, да постави педагогију на нову основу. А наглашавали су и то: да је наука о детету позвана, да за педагогију одреди нове циљеве и да јој одреди правац новог пута којим треба да ходи, као и то; да ће нас ова упознати са средствима, са којима треба да педагози постигну и дођу истакнутом циљу. Али на сваки начин, да ће ова преустројити досадање наше педагошко знање.

Испитивање науке о детету, занело је одушевљене присталице, који су били тога уверења, да ће том науком постићи односно остварити идеалне жеље за којима су толико тежили. И што год је код тога света овлађивало јаче одушевљене, — тим су све више за сигурно држали, да је постигнут стваран резултат на томе пољу. Против овога претеривања озбиљни научници подигли су свој глас.

Тако је Минстерберг о овим опасним знацима, — о испитивању детета, проговорио у засебном чланку, а за тим у својој књизи: „Psychology and Life“ о чему се садржај налази у његовој проширеној психологији. Као што смо и горе видели: Минстерберг је јако опрезан у оцењивању психолошке вредности. За врло сумњиву држи ону тврдњу, да учитељ и у пракси може имати какве користи од психологије. У корист своје тврдње он наводи ово: Ако већ психологија пружа какве користи учитељу, зашто се онда у првом дегињем добу чека на специјалну психологију, кад су у опште основни облици душевног света — на сваки начин дозвољени на развитаку у сваком стадијуму?

Другим делом опет, велики део оног градива, што је психологија детета покупила око себе — није то психологија, него је то исторично културно градиво, које нам разумљиво разјашњава, оне околности којим у разним пределима и разним друштвеним слојевима васпитају своју децу. Али овака статистичка пресуђивања, не говоре нам нпр. О представама, које су деца у извесном добу времена — својим посматрањем добила из спољашњег механизма, а то није психологија.

Тако се исто изјашњава и Енглец James, у своме предавању из психологије у коме ово вели: „Учитељима не спада у дужност то да куне за психологију податке методским начином, који је пун одговорности и да чине психолошка опажања. Бојим се да није који између вас, који се одушевљава науком за проучавање детета, узео тај терет на себе. Ова проучавања не треба са свим заустити, јер добро знам и уверен сам, да су подесна за то: да покрену познавање и разумевање живота детињег. Знам да има и таквих учитеља, који са великим уживањем воде дневнике и разне записнике о проучавању детета у које бележе своје опаске, те из тако добивених статистичких таблица, рачунају у процентима.

(Наставиће се).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Школа и Настава.

Бугарска. Почетком ове школ. године отворено је 82 нове школе. Од тога је 67 општинских, 13 државних, 1 приватна и 1 за путујућег учитеља. — Указом од 8. јан. 1908. потврђен је нов закон за основне и средње школе.

Енглеска. Нови школски закон од 1905. који није горња кућа прихватила, хоће у Енглеској у главном ипак да изведу. Министар Мс. Кенна у новом свом предлогу тражи да се ово усвоји:

У будуће да буде у Енглеској само једна врста народних школа, ове да издржава и пази држава. Од учитеља да се не тражи какве је вере.

Настава у вери да остане у оном облику, каква је у општинским школама од 1870. г. (настава у св. писму без верског обележја).

Дечји родитељи имају право, да им дете буде примљено ма у коју јавну народну школу.

Ниједно дете не може се нагонити, да иде у неку другу школу, осим јавне народне (општинске) школе.

Досадашње слободне (црквене) школе, могу и даље постојати; оне ће добити државну помоћ (али не из општинског пореза) ако одговоре овим условима: Морају одговарати захтевима просветног одсека; наставни план мора бити сагласан са планом општинских школа; у њима не сме бити мање од 30 деце; не могу бити једина школа у дотичној општини; не могу се водити ради трговине и не смеју узимати већу школарину од 9 пенса недељно.

У општини која има само једну школу, не може се вероисповедна школа помагати јавним новцем. Где има старе фондације за вероисповедну наставу, може се водити настава на трошак вероисповести (цркве), али у њима не може радити редовни општински учитељ у школској згради, него суботом и недељом, или другог којег дана пре или после школе. Обе врсте школа и општинске и слободне, добивају једнаку државну помоћ 2.7 ш. по ученику. Свака општина мора бар једну трећину државног пореза дати за школу.

Мс. Кенна хоће овим предлогом наново да покуша, да уклони верски спор из школе. Пре 18 година створене су општинске школе. Оне су радиле врло добро, али тада постадоше (црквене) школе са државном припомоћи. Где је била само једна школа, тужили се родитељи, да плаћају порез за таку школу у којој нису они газде.

Овом приговору хоће закон да испуни што треба, с тога узима у своју управу све јавне школе, а тамо где има само једна школа у општини, допушта само ту једну. Ако нека општина има више школа, могу постојати и црквене школе; оне ће добити државну помоћ као и општинске школе, али се не могу издржавати општинским прирезом него добровољним приносима. Где у једној општини постоји само једна школа, мора се обрађивати проста настава у светоме писму. Вероисповедна настава искључује се из обичног школског времена и водиће је посебан учитељ.

И овај предлог наишао је на отпор осим других противника, баш и међу самим учитељством. Заступник учитељски *Yoxall*, противан је да се слободне школе ставе у изнимно стање, јер ако им се укине опћинска помоћ трпиће у првој линији учитељи; против предлога, а у корист права цркве, устао је и епископ Кентербурски, а тако и епископ Велдон.

Но понајважније је, што је баш сам управни одбор (54 члана) енглеског учитељског удружења устао против тога да се црквене школе ставе у изнимно стање. За ускршњу главну скупштину једногласно предлаже тај одбор ове одлуке:

1. Школе под уговором биле би за сво школство једна насилна и неизлечива штета, јер а.) оне би изашле испод сваког јавног надзора и управљања; б.) оне сметају једноставном националном школском систему; в.) приход тих школа недовољан је за њихово издржавање и имао би ту последицу да би се смањили успеси школе; г.) деца из тих школа иду у школе занатлијске, куварске и школе за домазук дотичног места и губе штипендије одређене за ученике на општинским школама.

2. Управа тих школа била би чисто приватна, већином клерикална и обично недовољна; ђ.) На тим школама била би мања учитељска плата и неједнако поступање; е.) Учитељи на тим школама били би обвезни и за многе споредне дужности (појање, недељне школе и т. д.); ж.) Учитељи би на тим школама изгубили своје повишице.

3. Главна скупштина противна је предлогу да је настава бесплатна и противна је и да се уопште уводи нека школарина и да се тако деца деле једна од друге.

4. Скупштина поздравља ове основе у закону: потпуну јавну управу и надзор школа;

укидање учитељева верског изјасњења; слободно школовање за сву децу како то родитељи траже.

5. Поздравља повишење државних приноса, саразмерну већу припомоћ сиромашнијим општинама и примање већих терета које узимају поједине грофије.

6. Одобрава предлоге у погледу неподељених школа, и жели место школа под уговором, да се створи могућност да садашњи учитељи у ваншколско време могу предавати науку вере.

УЧИТЕЉСТВО.

„Учитељска Књижница.“ У корист даљег стручног усавршавања учитељски збор новосадског среза, донео је решење, у седници од августа прошле године, да издаје краће списе као засебне књижнице, а под натписом: „Учитељска Књижница.“

Да би тај рад имао свој срећен правац, усвојена су у истој седници ова:

Правила за издавање: „Учитељске Књижнице.“ 1. Учитељски збор новосадског школ. среза издаје списе за даље образовање учитеља под именом „Учитељска књижница.“

2. Списи се издају у свескама од 2—3 табака. Број свезака је у опште неограничен, а у току године излази најмање четири свеске. Облик је свесци мала 8°. Свака свеска је за себе једна целина.

3. У свескама могу бити одштапане расправе, које се баве у опште питањима основне наставе и даљег образовања учитељског или се баве народним образовањем у опште.

4. Прве три свеске у једној години бавиће се питањима основне наставе и образовањем учитељским, а четврта може донети расправу о народном образовању у опште, кад буде на расположењу таквих расправа.

5. У свескама „Учит. Књижнице“ издају се радови, које препоручи управни одбор новосадског збора, а срески збор их усвоји као добре за издавање.

6. Радови који излазе у „Учит. Књижница“ могу бити оригинални, прерађени и преводи. Ако су прерађени или преведени, треба да су пропраћени мишљењем прерађивача или преводаца. Мишљење његово треба да је поткрепљено становиштем наших или страних познатих педагошких писаца. Извори са којима се расправ-

љач служио, треба да су наведени и код оригиналних и код прерађених и преведених списа.

7. За издавање ове „Учит. Књижнице“ средства су ово: Сваке зборске седнице приложиће сваки члан овог збора 1 К. у зборску благајницу. За овај прилог добијаће сваки члан бесплатно све свеске „Учит. Књижнице“. Осим тога сваки члан и чланица збора обвезни су да од сваке свеске растуре међу својим познаницима бар 3 ком., а осим тога да се постарају да свака школска књижница узме по 1 примерак сваке свеске.

8. Као награду писцу даје се 10 К. од табака, а он је дужан за ту награду и коректуру обавити за време штампања свеске.

9. Прилоге појединих чланова од 1 К примаће зборски благајник сваке зборске седнице, а новац за продате свеске, има се најдуже за месец дана по примљеним свескама послати благајнику поштом.

10. Ако би временом ови зборови били разрешени од претпостављене школ. власти, евентуални иметак од ове „Учит. Књижнице“ припада Учит. Конвикту у Н. Саду.

У свези са издавањем „Учит. Књижнице“, а да би члановима збора били познати извори којима би се могли послужити, решено је да сваки учитељ, односно сваки учитељ књижничар поднесе одбору списак педагошких дела (са тачним натписом) која се у његовој школ. књижници налазе. Одбор пак, да то све среди, општи списак сачини и умножи, и по један екземплар сваком члану овог збора пошље, како би се при евентуалној потреби сваки могао испомоћи позајмицом дотичне књиге.

*

Да би се овај списак могао саставити, позвати су званично сви учитељи, где има школских књижница, да пошљу списак књига које се налазе у њиховој књижници. На тај позив мало се њих одазвало. С тога је председништво и у овом листу позвало још једном оне књижничаре, који нису одговорили дужности, да то учине; до сад се није ни један књижничар томе одазвао, дакле шта друго остаје, него да се тај немар изнесе у зборској седници и предузму друге мере према том немару. Како ћемо обавити замашније ствари, кад ни у таким ситницама не одговоримо оним решењима, које смо сами донели.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Учитељи посланици. При последњим изборима за сабор Хрватске и Славоније, изабрани су за посланике учитељи Јерко *Павелић* умировљени равн. учитељ и Марко *Бадовинац*, равн. учитељ. Први поново у карлопашком срезу, а други у перушићком. — У сабор краљевине Чешке изабрано је 7 Немаца учитеља и 1 катихета опет Немац.

Удружење учитељица у Хрватској и Славонији, основало је хуману установу којој је сврха, да чува и помаже запуштену и остављену децу без разлике вероисповести. Основаче се „Дечје еклониште“ где ће се чувати деца од рођења до 7 или 8 године.

Тиролско учитељство одржало је недавно свој збор у Штерзингу. Између осталих питања расправљало се о учитељским црквеним дужностима. Све учитељство без разлике народности сложено тражи, да се учитељска служба одели од црквене. У њих је та служба у толико гора, што им се намеће и старање око послуживања, које је цркви потребно, као што је звоњење, чистење, одгртање снега и остала послуга. Из овога се лепо види, где је прапочетак и нашој појачкој дужности. А то је уједно јасан доказ, да те црквене дужности не потичу из школског и педагошког доба и његове потребе, него их је школа наследила још у оно доба, кад и она није била школа, него нека врста црквене чеконице. Ми желимо браћи у Тиролској, а и по свима другим крајевима, где то питање све акутније постаје, да се реши по свесном и увиђавном поступању позваних фактора, и не сумњамо, да се неће тада решити према тражбинама учитељским. А желимо, да се и у нас то питање реши једном праведно и да се учитељи ослободе те дужности, која нема никакве везе с њиховим наставничким радом.

Организација учитељства у Хрватској и Славонији. Српска учитељска друштва, основана су у последње време још у Д. Лапцу, Слуњу, Шиду, Метку и Вуковару.

Бугарска. Пошто се показала потреба за већи број учитељских снага, министарство просвете умножило је број учитељства са 371 особом. Тако је било 1906./1907. г. 7264 учитељске снаге, а сад има 7635.

Практичне обраде.

Поступак при плетењу женске чарапе.

Лекција за III. разр. женске основне школе.*

I. Предспрема.

Децо, данас ћемо учити како се плете женска чарапа. Шта ћемо учити плести? (Учићемо плести женску чарапу) (Деца ће увек одговарати у потпуној реченици). Ево донела сам једну да видите како изгледа. Погледајте је! Она има четири дела. Ко зна како се зове ово? (То се зове ивица.) Реците сви заједно. Како се зове овај део? (То се зове вадла - лист.) Реците сви! (Изрекну) А шта је ово? (То је пета) Реците сви! (Изрекну) А ово на крају? (То је стопала) Реците сви! (Изрекну).

Сад ћемо све то поновити. Колико делова има чарапа? Који су то делови? Реци ти, ти, итд. Реците сви. Рекла сам да собом донесете неке ствари за рад. Шта сте донеле? (Донеле смо памук и игле за плетење). Колико игала треба за плетење чарапе? (За плетење чарапе треба пет игала) Покажите их! (Деца дигну у вис и показују) Покажите ми памук што сте донеле. (Показују) Да видим твоје клучке Надо! Какав треба да је памук по дебљини? (Треба да је тако дебео као и игле) Да видимо јестели донели добар памук. Дај ми твој памук и твоје игле. (Једна девојчица доноси) Пазите како ја то радим. Узећу парче артије и пробошћу иглом и туда ћу провући крај од памука. Како се, дакле, огледа дебљина памука реци Љубинка! (Дете понавља) Кад памук испуни ово празно место кроз артију знак, је да су игле и памук једнаке дебљине. Ако не може да прође, онда су игле танке према памуку, ако са свим лако прође, онда су игле дебље него што треба. Кад су игле и памук једнаке дебљине? (Дете одговара) Кад су тање од памука? (Одговор.) Кад су дебље? (Одговор) Рекла сам да данас све донесете памук број 16 и игле број 3. Јесте ли све донеле? (Јесмо.)

Онда је све у реду те ћемо почети плести.

2. Ивица.

Прво ћемо плести ивицу од чарапе. Шта ћемо плести прво? (Ивицу. Деца ће одговарати у потпуним реченицама) Сад пази! Узмите игле и ме-

* Практичан рад **Катице Михајловић**, учитељице у Сенти, приказан у седници **ст. бечејској** сребрног учитељског збора, који је одржан септембра 1907.

тните их свака преда се на скамију да стоје управо. Клуначе спусти у крило. У десну руку узми крај од памука. Намотај памук на леву руку, као што треба за плетење.

По тактовању: 1. Провучеш конач између малог и до малог прста на поље. 2. Између малог и средњег прста унутра. 3. Између средњег и кажипута напоље. 4. Омоташ једанпут око кажипута. 5. Омотати други пут око кажипута. 6. Десном руком извучеш крај од памука толико, колико можеш руку иружити. 7. Почињући испред палца омотам памук око њега, да дође између палца и кажипута. 8. Крај пустим 9. Памук затегнем малим прстом леве руке. Узми у десну руку две игле, те ћеш с обе заједно плести као са једном. Направи почетну петљу.

По тактовању: 1. Промолиш иглу кроз памук с палца с десне стране 2. Намоташ памук с кажипута с лева око игле 3. Провучеш иглу с памуком 4. Скинеш петљу с палца 5. На палец памук с десна намоташ. (Сад је готов почетак а уједно и прва петља, сад ћемо начинити још 31 петљу, да буде на игли 32 петље.) Још се на неколико петљи може тактовати а за тим само петље на глас бројати. (Кад су 32 петље готове, онда једну иглу извучеш да само на једној игли петље остану и петље на њој равнучеш.) Ово се с тога ради, што би деца вадећи петље, само једном иглом јако стезала, да се после кроз њих не би могла друга игла провући Сад начините на друге две игле 32 петље. (Ради се као и горе) Затим на трећој и напослетку на четвртој.

Кад су ове петље готове, ако је дугачак крај од памука одкине се. Остави се само толико, да се може после ушити. Кад последњу петљу на четвртој игли начиниш, десном руком исправиш петље на све четир игле, да буду у једном правцу За тим прву иглу с леве стране узмеш у леву руку да петље у кругу стоје да почетна петља дође до последње. Пету иглу узми у десну руку и плети почетну петљу а за тим плети остале петље редом на десну страну т. ј. равно, док не скинеш све петље с прве игле. Је ли готово? (Јесте) Сад даље другу иглу. Почни! Је ли готово? (Ако нису све готове, остале чекају док и последња не сврши. Даље, трећу иглу. Почни! Је ли готово? (Јесте). Сад четврту иглу. Почни! Кад са све четир игле сплетемо један пут, то се каже, да смо обишли једанпут унаоколо. Како се зове то кад се обиђу све четир

игле? (Једанпут унаоколо.) Први пут плели смо једанпут унаоколо на десно т. ј. равно, јер се тако петље лакше скидају. За што смо први пут у наоколо плели на десно т. ј. равно. (Јер се тако петље лакше скидају.) Пазите! Како је рађена ивица на овој чарапи? (Две равно, две обрнуто.) Дакле, и ми ћемо тако плести. Прва игла. Почни! 1 равна, 2 равна. 1 обрнута 2 обрнута итд. Је ли готово? (Јесте). Друга игла: Почни 1 равне, 2 равне, 1 обрнуте 2 обрнуте итд. Је ли готово? (Јесте). Даље трећа игла. Почни итд. Тако исто и четврта игла. Кад је готово рекнем: Дакле сад смо онет обишли једанпут унаоколо, али овај пут како смо плеле? (Две равне, две обрнуте.) Дакле тако ћемо плести целу ивицу. Како ће те од сад плести? Али ви још не знате докле треба тако плести. Пазите! Ивица мора имати толико пута унаоколо колико је петљи начињено на једној игли? Колико сте петља начинили на једној игли? (32.) Колико ће пута дакле имати унаоколо, ова ивица? (32 пута.) Сад плетите, да видим, која ће бити највреднија. Ја ћу ићи од једне до друге, да видим како радите.

(На пет минута пред свршетак часа, рећи ћу!) Сад доплетите иглу коју је која почела и слушајте шта ћу вам рећи. (При завршетку). Смотај памук! Забудите иглу прво у ивицу, па онда мало кроз клунче и онда још једанпут кроз ивицу. (Показујем; ученице раде тако.)

Свака редом како седите у скамији, дода своје плетиво оној која седи на овом крају. (Ученице раде тако.) Надо, покупи радове и остави у орман! (Тиме је час завршен.)

Идућег часа поновиће се то све што је прошлог часа научено: Колико делова има чарапа? Како се зову? Колико игала треба за плетење чарапе? Какав треба да је памук по дебљини? Како се то огледа? итд. Тада се ивица плете даље; за ово ће се узети још више часова. Кад већина деце буду тиме готова, оне које су радом заостале понеће плетиво кући и тамо довршити. Тек кад су све довршиле тај део чарапе, започеће се други део.

3. Лист.

Показаћу на прегледалици лист од чарапе и питаћу: Како се зове овај део чарапе? (То се зове лист.) Нацрта ћу вам једну врло велику чарапу на табли. Погледајте! Горњи део је исто тако широк као и ивица и иде право, за тим почне да се сужава и напослетку онет иде пра-

во до пете! По томе, колико делова има лист? (Три дела.) Ти се делови зову горњи део, средњи део и доњи део. (Покажем.) Како се зову ти делови? (Одговор) Погледајте овамо! Како се плете лист? (Равно). Кроз цео лист уздуж иде једна линија. Изгледа као да је лист на том месту зашивен. Та се пруга зове шав. Шав је на чарапи с тога потребан, да нам даје правац при плетењу поједоних делова чарапе. Како се зове та пруга? Зашто се зове тако? Нашто је шав на чарапи? Сад ћемо плести прво:

а.) **Горњи део.** Пазите! Ја ћу подићи памук што стоји између последње и прве петље у ивици. Подићићу тај памук на иглу и оплешћу га обрнуто. Тако ће постати петља, за шав. Како постаје петља од шва? Та се не броји кад бројимо петље, она је прекобројна. Кад на ново почнемо једанпут унаоколо плешћемо је равно. За тим обрнуто и тако ћемо једнако мењати. Како ћемо плести петљу од шва? (Називенце равно и обрнуто.) На што је шав? (Да одређује правац при подели чарапе). Пазите! Игла до шва с леве стране зове се прва игла, до ње с лева друга, до ове с лева трећа и до ове с лева је четврта игла. Које је прва, друга, трећа и четврта игла? Дакле, од шва с лева је прва игла а с десна четврта. Ово ће вам доцније требати с тога добро запамтите. На овој прегледалици допире горњи део листа догде. Колико је дугачак кад га измеримо са ивицом? (Као и ивица.) Колико сте пута обишли унаоколо у ивици? (32 пута.) Ми ћемо дакле плести и тај горњи део 32 пута унаоколо. Но пре него што почнемо, да чујем јесте ли добро запамтите све што смо училе. Колико делова има лист? Како се зову? Како изгледају. Како се плете петља за шав? На што је шав? Које је прва, друга, трећа и четврта игла? Која је лева од шва? А која с десна? Колико пута унаоколо има у горњем делу! Сад почните плести. Кад су сва деца готова с горњим делом почиње:

(Наставиће се.)

Из школске самоуправе.

Школски Савет одржао је седницу 7. и 9. марта о. г. по н. к. Између осталих предмета решио је и то: „да се при попуњавању учитељских места на нижим разредима мушких (мешовитих) школа већ у стечају мора истаћи, да на

та места и учитељице могу компетовати и постављене бити“. Мало после тога је решио у истој седници: „да се деца првог до четвртог разреда могу и без засебне дозволе Школ. Савета у мешовитим разредима настављати, а да се деца петог и шестог разреда имају делити засебно мушка и женска“. Шта из овога излази или бар шта ће у току времена изаћи? Нов државни школски закон одређује мању основну плату учитељицама, него учитељима. Скоро свака општина иде за тим, да штеди на школи и на учитељским платама. Она иде за тим и онда, кад јој се то не допушта, а кад јој овако отворено школска власт иде на руку у томе, она ће у свима својим разредима, за које је дозвољено то, спровести тај систем како јој се укаже прилика за то. У свакој већој општини има више првих и других разреда, него старијих разреда. Нигде није изрично казано, да општина неће моћи мењати учитељску плату, која је у вези с дотичним местом. Како се — дакле — тако једно мушко место упразни, општина ће удесити плату за учитељицу и бирати учитељицу на то место. Тако ће у току времена бити много више учитељица него учитеља. Таким системом доћи ће се до тога, да ће број мушких места бити мален, и како ће се тиме створити околност, да мушки тешко долазе до места, мање ће их бити у учитељским школама. Основна настава, дакле, остаће претежно на женским снагама. Ово неће бити правилно стање. Напротив, такав систем био би штетан. Како суде о таком систему људи напреднији од нас, навешћемо ово:

„На први поглед изгледа да је ствар проста. На мушким школама учитељи, на женским школама учитељице. Тешкоће тек тамо постају, где почиње к едукација. Но и ту би се могло стати на становиште: како пол у главном није никакав повод, да се прави разлика при образовању ђака, то и при постављању наставника, не би се морало узимати у обзир, да се постави мушки или женска.

Али против овога говоре стварне чињенице. Учитељи тврде, да женска по својој природи, није подесна да васпитава у школи, она и не познаје женско дете боље него учитељ. Лајпцишко Учит. Удружење расправљало је 1898. год. ове тезе: „Удружење пориче тврдњу учитељица, да боље разуму дужност, јер у своје образовању нису тако образовање ни добиле; не признаје им ни боље познавање женске природе, јер наука

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и искуство учи противно; и са општег гледишта, и ако им признаје појимање дужности, ипак им не може, у оној мери као мушкима, признати оне особине, које су потребне у јавном васпитању за очување ауторитета и дисциплине. С тога Удружење, постављање у јачој мери женских снага за разредне учитељице, сматра као штетно по саму народност из националних, социјалних и педагошких разлога. Други један референт, вели о том мушком сужавању права на школу ово: „Васпитање омладине је посао, на којем морају оба пола у једнакој мери суделовати. Како је домаће васпитање у већини породица, скоро искључиво у рукама матерâ, а модерни економски развитак све јаче води томе, да је отац спречен да врши своје васпитачке дужности, то је дужност јавних завода за васпитање, да у том правцу изведу равнотежу узимајући за васпитаче мушке. Ма како добро мишљење имао човек о педагошкој способности учитељица, у садашњим друштвеним околностима, множење њихово је педагошка погрешка, која може имати врло кобне последице. Женско дете, у годинама развића мора бити и под мушким васпитачким утицајем, а дечак исто тако под женским васпитачким утицајем, а где тога нема, ту долази да допуни школа“.

Овако веле људи, који имају меродавну стручну реч. Према томе види се: да је наша Школ. Уредба још пре 35 година при зачетку своје, стала на много правилније педагошко становиште, кад се држала равнотеже, него што је стало најновије решење Школ. Савета у том питању, кад хоће да укине ту равнотежу

Преглед књига.

Епохално дело за Експерименталну Педагогију. Недавно је публиковано дело под насловом: „Vorlesungen zur Einführung in die Experimentelle Pädagogik und ihre psychologischen Grundlagen.“ Дело има две свеске; I. св. износи 555. страница обичне осмине, а II. св. — 467. страница, осим предговора од XII. стр. Дело је изашло у Лајпцигу (Verlag von Wilhelm Engelmann, 1907. цена 24 Mark) а написао га је чувени немачки психолог и педагог: Dr. Ernst Meumann, сада редован професор филозофије у Минстеру (Немачка) а некада Вунтов асистент, на онда професор психологије и педагогије, и

директор психолошког лабораторија у Цириху, а затим неко време проф. филозофије у Кенигсбергу у Пруској. Ово ће дело и на српском језику изаћи; превађа се с пишчевом дозволом.

Проф. Мојман један је од млађих психолога Вунтове школе. Он је свршио богословију и филозофију, а слушао је и шест семестара медицине. Он је један од врло плодних писаца, добар говорник и идеалиста. Од 1903. год. издаје један од најугледнијих немачких психолошких журнала: „Archiv für die gesamte Psychologie.“ С тим у свези издаје и „Sammlung von Abhandlungen zur Psychologischen Pädagogik.“ Од 1905. год. издаје: „Zeitschrift für experimentelle Pädagogik“, а од 1907. издаје: „Pädagogische Monographien.“ Осим тога он је сарадник скоро свих научних немачких псих. часописа, а написао је и ова омања дела: „Über Ökonomie und Technik des Lernens“, 1903.; „Hausarbeit und Schularbeit, Experimente an Kindern der Volksschule“, 1906; „Die Entstehung der ersten Wortbedeutungen beim Kinde“, 1902; „Die Sprache des Kindes“, 1904. „Einführung in die Ästhetik der Gegenwart“, 1907; „System der Ästhetik“, 1908; „Intelligenz und Will“, 1908; „Das Schulkind etc.“ 1907. и многе и многе друге радње.

Експериментална педагогија стастоји се из 18. предавања, које је проф. Мојман држао на учитељским зборовима у Кенигсбергу, Франкфурту и Бремену. Дело је популарно написано, тако да га може сваки пратити и разумети, ко иоле влада немачким језиком. Поред сваког предавања назначена је и литература. Ми најтоплије препоручујемо ово Мојманово дело сваком оном, ко се интересује за експерименталну педагогију.

Проф. Мојман велики је пријатељ основног учитељства. На једном конгресу у Базелу (1904.) овако се изразио о младим и амбицијозним учитељима; „Водио сам статистичке податке о докторским испитима учитеља. И моје и туђе искуство уверило ме је, да учитељи показују много већи успех него ли остали ђаци, који долазе са средњих школа.“

Његова су предавања највише посећивана. У његовом псих. лабораторију у Цириху радило се као у кошници. Чланови псих. лабораторија беху из свих могућих крајева. Његови су ђаци расути по свим крајевима света. Па и ми Срби имајасмо своје синове, који су га слушали. као: Др. Милош Перовић, српски песник („Пи-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

јетро Косорих“), писац награђене трагедије: „Карађорђе“, сада проф. учит. школе у Скопљу на Косову, његова госпођа: *Јелсавета рођ. По-моришчева, Ранко Јовановић, Борђе Чокорило*, и др. Ми желимо снаге и здравља проф. *Мојману*, јер он ради и за све пријатеље научне педагогије, па за нас Србе. Ми се надамо да ћемо доскоро угледати и његово обећано колосално дело: „*System der Pädagogik.*“ **Р.**

БЕЛЕШКЕ.

Народна добротворка. У четвртак 6. (19.) марта о. г. умрла је овде у Нов. Саду **Анка А. Пајевића** Са покојним својим мужем Арсом завештали су све своје имање српској великој гимназији у Нов. Саду и Срп. вишој девојачкој школи. Гимназији ће припасти око 400.000 К. а вишој школи око 17.000 К. Слава нека је и вечан спомен овој великој народној добротворци и њеном мужу Арси Пајевићу!

† **Ото Саломон** оснивач „Слџда“ умро је у Несеу у Шведској. Пореклом је Јеврејин из Готенбурга. Године 1870. основао је помоћу својег ујака Августа Абрахамсона прву радну школу за мушке и женске и у тој школи развио своје педагошке идеје. Да би утицао на учитеље у корист ширења „слџда“ отворио је течај за учитеље у томе заводу. Заводу је прибавио гласа у толикој мери да су му долазили учитељи из разних крајева на течај. Тако је „слџд“ постао познат на све стране и стекао много присталица. Тако је слџд прихваћен у Шведској год. 1897. у неких 2000 школа, а у учитељ. школама постао обавезан; исто тако у Норвешкој. У Француској је обавезно уведен 1882. год. а и Енглеска, Швајцарска и Белгија помажу га. У Румунској је уведен 1893. год. Уваћање слџда у немачке школе нису прихватили сви тамошњи учитељи. Па и ако је било изјава за њега као н. пр. на вестфалској учитељској скупштини у Швелму 1899. год. иако неки признати педагози (П о л а к) прихваћају да се уврсти у обавезну наставу, а и у корист његову говорили су и признати школеки људи (Blümel, Pache, Schaarschmidt, Brückmann) на појединим учитељским скупштинама, ипак ректор Rissman иако му признаје неке добре стране, не пристаје да се уведе обавезно у Наст. Основу. „Све док школа не буде имала много што шта, које јој је

животна потреба, све дотле морају се таке новине стрпети и чекати, а ова новина тим више, што тражи тако знатна средства, а и са знатним тешкоћама је скопчана. Оштром критиком против слџда, устало је рајнеко провинцијално учитељско друштво у Вецлару 1899. и опште немачко учитељско удружење на скупштини у Kölnу 1900 год. Овде је водио реч о томе извештач Ries из Франкфурта н. М. У своме излагању побио је многе тврдње које се износе у корист слџда с хигијенске стране и изрекао једну истину, да „школи није задаћа да спрема занатлијству регруте.“ Изнео је још доказе, да слџд у Француској не само да не користи него доноси штете, јер се тамо све јаче опажа навала на писарске службе и на мања така места. У Вецлару је извештач Буц, још жешће устао против слџда и изнео доказе, да је такав рад штетан за дечју мускулатуру, дакле баш противно ономе, чиме поткрепљују важност слџда његове присталице. Против слџда устали су и у Познањској, у Либеку и у Хамбургу. У новије време, а са обзиром на ручни рад, препоручује се баштованство, особито са хигијенског гледишта по наставу. У јачем размеру покушало се ово у Бреслави 1900. год. и основало четири таке баштованске станице за 556 ученика из 35 школа.

Промене у учитељству у Хрватској и Славонији. Именовани су: правим учитељима: Душан *Станишић* у М. Радинцима, Стеван *Крунић* у Крњешевцима, Станимир *Борић* у Обрежи, Марија *Мартиновић* у Јакшићу; привр. учитељима: Софија *Теслић* у доњем Лапцу; премештени су: Никола *Пајић* у Доњи Будачки, Јелка *Рајић* у Шид; *умировљена* је: Милева *Петровић* у Војки.

Кратке белешке. У Манхајму су укинута школски испити. — У Берлину је било прошле године на општинским школама 5568 учитељских снага (282 ректора, 3031 учитељ и 1690 учитељица.) Ове године је отворено 10 нових школских зграда. — Немачко удружење за ширење народне просвете, раздало је прошло године 130.000 књига већином бесплатно, до сад је свега раздало 650.000 књига. — „Шведске Учитељске Новине“ имале су 1. фебр. 1907. г. 4638 претплатника, а 1. фебр. 1908. г. 4907 претплатника. — Септембра 1908. г. одржаће се у Лондону међународни конгрес за педагогију морала. —

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Нове књиге.

О слободи воље, моралној и кривичној одговорности, од др. Бранислава Петровијевића, проф. универ. Београд. Држ. штампа. 08. 2 дин.

Мала библиотека св. 141—147. Св. Ђоровић: Стојан Мутникаша роман: св. 148., 149. Максим Горки: На дну, драмске слике у 4 чина, превод с руског. Уредник библи. Ристо Кисић. Изд.: Пахер и Кисић. Мостар. Годишње излази 24 свеске по претплатну цену од 6 К. Препоручујемо читаоцима „Школског Гласника“ ову библиотеку.

ОГЛАСИ.

Стечај.

На основу решења овомесног шк. одбора од 24. фебруара (8. марта) о. г. бр. 21. и потврде истог решења од стране сл. Епарх. Шк. Одбора Ад. бр. Ш. 319. из 1908. год., овим се на једно упражњено учитељско место у Мокрину расписује стечај.

Плата је учитељу: 1000 круна у готовом новцу, стан у природи или 240 круна станарине, у име огрева 100 круна и 14 круна за писаћи прибор. Учитељ ће, у своје време, добијати и законом прописане квинквенале.

Изабрани учитељ примаће вазда оне разреде које му шк. одбор доделио буде.

Рок стечају истиче након шест недеља од првог уврштења у „Срп. Митрополијском Гласнику.“

За срп. вероиспов. шк. одбор:

У Мокрину 3/16. марта 1908. год.

Ник. Николајевић

перовођа

1—3

Мита Кнежев

председник.

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отвара се 1. маја, а сезона траје до 1. октобра.

Друштво је саградило **2 зграде** са **40 елегантно намештених соба**. Цене су од К 1·20 до К 5·—

Осим тога има респитуација са добром и јефтином кујном и добрим пићем. 1—4

ПОГРЕБНО ПОДУЗЕЋЕ
и етовариште надгробних споменика
ПАЈЕ МАРКОВИЋА у Н. САДУ

у средини дунавске улице, телефон број 168.

Филијала: погребно подuzeће „**Нонкордија**“ пређе **Ђуре Стојковића**, Ђурчинска улица број 15.

Држи вазда огроман избор сваковрних камених надгробних споменика. Натписе изрезује најсавршеније, а позлата дупла и дуготрајна. Велики избор мртв. сандука, венаца, покрова и целокупне опреме за погребне. Цене строго солидне а послуга најтачнија. 2—24

„НАТОШЕВИЋ“

Учитељско Деоничарско Друштво у Новом Саду

са основном главницом од

50.000 круна

ради понедељником, уторником и суботом од 5 сати и четвртком од 2 сата после подне.

Прави **1.500.000 К** годишње целокупна промета.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

**Молимо да се при по-
руцбинама из ових огласа по-
зовете на „Школски Гласник“.**

ЈАН БАШТА

SCHÖNBACH код Егера (Cheb). Чешка.

Најчувенија фирма инструмената за свирку, позната на све стране са своје солидности, препоручује п. г. учитељима и коровојама, виолине за концерте и оркестре, виоле, чела и виолинчело, цитре, гитаре првог реда, пријатног звука и лаког тона, дрвених и плеханих инструмената за дување, особитих гарантованих издржљивих жица за све инструменте, потпуне виолине за вештаке са леним гудалом, у дрвеној кутији, франко послата (за 9, 10, 12 и 15 фор)

Ценовници бадава и франко.

Најјефтинији непосредни избор за набавку. Сви музички инструменти оправљају се одмах вештачки и рачунају се најјефтиније.

(Таре виолине и чела промењују се за нове. Први непосредни извор за набавку грамофона и најпотпунијих плоча.

Врлопоштовани господине!

Послата виолина како укуеном опремом, тако и пријатним звуком у пуној мери ме је задовољила.

Уверен сам, да је дужност сваког свесног Чеха да потребе гудачке набавља код ваше фирме, јер се у реалности не може ни једна фирма с вама такмачити. Желим вам много напретка у ширењу доброг гласа, и јесам пријатељски одан

Фр. В. Мохалп, учит. управ.
29 / XII. 1906.

Не купујте из друге руке од препродавца, обратите се управо на творницу.

Поштовани господине!

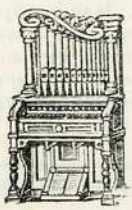
Кад бих могао, топло бих Вам стиснуо десницу за солидну и јефтину оправку знаменитог инструмента. Ништа није изгубио, а добио је звучност обоа тон и лако се влада њиме. Ваша фирма ме је изненадила. Сретан нек Вам је труд. Маленовица, 17. септ. 1904. С поздравом

Јиндрих Птачек, учитељ.

Хиљадама похвалних признања од г. г. учитеља и коровоја сведочи о изврности и ваљаности проданих инструмената.

ЧОЈЕ
и Помодних шшофова за одело
препоручује фабрика чоје
Карла Коцијана
(Karel Kocian)
у HUMPOLEC (Чешка).
Мустре бадава. — Фабричне цене.

Ц. и кр. прив. творница
америчких котагових

ХАРМОНИУМА

РУД. ПАЈКР И ДР.

у Краљевом Грацу
(Königrätz) Чешка.

Хармониуми с педалом оба система у свакој величини за школу и за учење. — **Цена од 130 К на више.** — **Петогодишња јамчевина.** На отплату од 8 К. — Шиље се франко на последњу станицу. — Ценовници са сликама бадава и франко. Пошт. учитељству нарочите олакшице.

НОВО ОТВОРЕНА КЊИЖАРНИЦА И ТРГОВИНА ПИСАЋЕГ ПРИБОРА
код „ГЛОБУСА“

МАРИЈАНСКОГ И ХОЛФЕЛДА

:: главна улица број 28. :: **О у Новом Саду** **О** преко пута од куће српске пра-
:: вославне црквене општине ::

препоручује г. г. учитељима и учитељицама своје сасвим ново снабдевено стовариште књига школских, педагошких, забавних и научних, како на српском, тако и на страним језицима. Даље часописа, листова, музикалија, уметничких слика и анзихтекарата. Велики избор писаћег и цртаћег материјала и све школеке и канцеларијске потребе.

Послугу врше власници сами највећом предусретљивошћу. Поруче са стране обављају се исти дан чим стигну.

Маријански и Холфелд

књижарница и трговина писаћег прибора код „Глобуса“
У НОВОМ САДУ.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Рукошворница оружја и пушкарски велики завод

Ладислав Швестка и друг

Праг. Чешка Вацлавеки трг бр. 53

Властита израда.

препоручује своје чувене одличне ланкастерке, које се одликују извртним пуцањем као и не-оичном дуготрајношћу. — Званично одобрени специјалитет цени са знаком: „Врло фини армадски

челик.“ Велики избор револвера и флорберта. Једина фирма, која је издала преко 100 страна велики српско-хрватски ценовник штампан и ћирилицом и латиницом. Ценовник шаљем бесплатно кад ми се пошље адреса и занимање. **Цене умерене.** Особама вреднима кредита на умерене месечне отплате.

Властита израда.

Чувене дуго-трајне точкове готово вечите са знаком

„Коруна“

(КРУНА), који се одликују извршеном техничком израдом, као и елегантним обликом, препоручује тврда

Ладислав Швестка и друг, Праг

Вацлавеки трг бр. 53. Чешка.

Трогодишње писмено јамство — Захтевајте ценовнике. Имућним особама или са сталним положајем дајемо на вересију.

ВЕЛИКУ СРПСКУ

КЊИЖАРУ И ШТАМПАРИЈУ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

купило је

УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

„НАТОШЕВИЋ“

У НОВОМ САДУ.

Све поруџбине са стране шаљу се на Учитељско Деоничарско Друштво „Натошевић“ у Новом Саду, а поруџбине из места примају се у самој књижари и штампарији, које се налазе у свом досадањем локалу.

Поруџбине се извршују брзо, тачно и по примереној цени.

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2 50 динара. Оглави се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата пиљу се на: **Уредништво „Школског Гласника“ Нови Сад (Ujvidék).**

Издаје: Ђока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.

Штампарија Учитељског деоничарског друштва „Натошевић“ у Новом Саду.